

Отже, правильне застосування різних методів мотивації в сучасних умовах дозволяє викладачу підвищити рівень вмотивованості здобувачів освіти у досягненні кінцевих результатів: підвищується інтерес до навчальної діяльності, виникає бажання пізнавати нове, розвивається самостійність і самоконтроль, уміння знаходити нестандартні способи вирішення навчальних завдань. При цьому створюється сприятлива емоційно-психологічна атмосфера уроку завдяки взаємодовірі викладача й учня.

Література

1. Загальна психологія: підручник / О.В. Скрипченко та ін. Київ : Либідь, 2005. 464 с.
2. Колеснік Т.В. Сучасні підходи до застосування мотивації і стимулювання працівників. *Право і безпека*. 2015. № 3. С. 114–118.
3. Корній Д. Зворотний бік світла. Харків: Клуб сімейного дозвілля, 2013. 317 с.
4. Максимюк С. Педагогіка: навч. посіб. Київ: Кондор, 2005. 667 с.
5. Талан С. Ракурс. Харків: Клуб сімейного дозвілля, 2019. 317 с.

Кобилянський О.В.

доктор педагогічних наук,

завідувач кафедри безпеки життєдіяльності та педагогіки безпеки

Дембіцька С.В.

доктор педагогічних наук,

професор кафедри безпеки життєдіяльності та педагогіки безпеки

Вінницький національний технічний університет

ФОРМУВАННЯ САМООСВІТНЬОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ В КОНТЕКСТІ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Анотація. Розглядається проблема формування самоосвітньої компетентності фахівців у ЗВО як ключового фактора їх майбутнього професійного зростання. Уточнено поняття «самоосвітня компетентність» та його зміст. Схарактеризовані

структурні компоненти самоосвітньої компетентності (мотиваційний, аксіологічний, рефлексивний, когнітивний, діяльнісний).

Ключові слова: самоосвітня компетентність, професійна підготовка, вдосконалення освітнього процесу, неперервний професійний розвиток, вища освіта.

Kobylianskyi O., Dembytska S. Title. Formation of Self-educational Competence of Future Specialists in the Context of Innovative Development of Higher Education. The problem of the formation of self-educational competence of specialists in higher education as a key factor in their future professional growth is considered. The concept of "self-educational competence" and its content have been clarified. The structural components of self-educational competence (motivational, axiological, reflective, cognitive, and activity) are characterized.

Key words: self-educational competence, professional training, improvement of the educational process, continuous professional development, higher education.

Збільшення обсягу нової інформації та неперервне оновлення технологій вимагає від сучасних студентів не лише бути мобільними, але і систематично підвищувати рівень професійної компетентності, навчатися впродовж усієї фахової діяльності. Відтак, це активізує проблему формування самоосвітньої компетентності майбутніх фахівців в процесі навчання у ЗВО. Більш того, суттєве збільшення частки самостійної роботи передбачено відповідно вимог Болонської конвенції.

Аналіз наукових публікацій з окресленої проблеми засвідчив, що не існує єдиного підходу до визначення змісту поняття «самоосвітня компетентність». Так, прихильники діяльнісного підходу (І. Зимня, О. Овчарук та інші) трактують самоосвітню компетентність як готовність особистості до самостійного, систематичного, цілеспрямованого пі-знання, освоєння соціального досвіду людства, самореалізації, саморозвитку. З позиції особистісно-діяльнісного підходу (О. Герасимова, Л. Броннікова та інші) самоосвітню компетентність варто розглядати як певну якість особистості, яка

характеризується здатністю до систематичної, самостійно організованої діяльності, спрямованої на продовження власної освіти.

Цікавою є позиція О. Воропай з приводу того, що саме самоосвітня компетентність виконує системоутворювальну функцію та впливає на формування професійної компетентності в цілому та є «інструментом позитивного розвитку особистості, що здійснюється в процесі професійної освіти [1].

Незважаючи на наявність різних підходів щодо її змісту та особливостей, спільним у всіх наукових дослідженнях є те, що вона зумовлена внутрішніми чинниками та властивостями майбутнього фахівця, зокрема самопізнанням, самовдосконаленням, самовихованням тощо.

В контексті нашого дослідження, розглядаємо самоосвітню компетентність як системоутворюючу, яка забезпечує змістовну та технологічну сторону професійного вдосконалення майбутнього фахівця. Ми вбачаємо, що відмінність між самоосвітою та іншими видами навчальної роботи саме в тому, що в процесі самоосвіти студент є суб'єктом своєї діяльності, яка спрямована на досягнення самостійно окреслених цілей.

З метою визначення змісту та завдань та розвитку самоосвітньої компетентності майбутніх фахівців на етапі їх професійної підготовки необхідно враховувати специфіку його майбутньої трудової діяльності. На підставі теоретичного аналізу та проведеного дослідження вважаємо, що самоосвітня компетентність є цілісною інтегративною конструкцією та містить такі структурні компоненти:

- мотиваційний (забезпечення позитивної мотивації до провадження самоосвітньої діяльності, яка в перспективі перетворюється в самомотивацію та самоконтроль);
- аксіологічний (формування розуміння значимості самоосвітньої діяльності для сийбутнього особистісного та професійного зростання);
- рефлексивний (здатність до самоаналізу, опанування рефлексивними технологіями професійного розвитку в галузі самоосвітньої діяльності тощо);
- когнітивний (набуття знань щодо провадження самоосвітньої діяльності);

– діяльнісний (формування умінь провадити самоосвітню діяльність та використовувати її результати в певних виробничих ситуаціях).

Результати дослідження щодо особливостей формування самоосвітньої компетентності майбутніх фахівців частково висвітлені нами у публікаціях [2-4].

В цілому, на основі проведеної роботи, було виокремлено низку вимог до організації самоосвітньої діяльності студентів технічних спеціальностей, які сприяють формуванню самоосвітньої компетентності, зокрема:

1) забезпечення мотивації студентів до саморозвитку. З цією метою доцільно демонструвати майбутнім фахівцям технічних спеціальностей сучасні досягнення у їх галузі, наводити приклади осіб, які маючи таку ж спеціальність досягли професійного успіху;

2) розкриття суті самоосвіти та принципів її здійснення. Потрібно навчити студентів вчитися самостійно. На жаль, ми маємо, що навчання студенти в більшості випадків здійснюють з примусу (боязнь не здати іспити, не отримати стипендію, бути відрахованими з університету), а не керуючись внутрішньою потребою та бажанням до саморозвитку;

3) створення проблемних навчальних ситуацій з метою розвитку мотивації до самоосвіти;

4) сприяння розвитку рефлексії у майбутніх фахівців технічних спеціальностей.

З метою впровадження окреслених вимог в освітній процес, доцільно передбачити поточне і перспективне планування самоосвітньої діяльності студента, визначити індивідуальну освітню траєкторію, здійснити підбір раціональних форм та способів засвоєння і аналізу інформації. При цьому, обов'язковою вимогою має бути наявність відчутних результатів самоосвітньої діяльності (у вигляді публікації наукових статей, тез, очної участі у наукових конференціях та конкурсах, створення певних продуктів (програмних чи технічних) тощо).

Критеріями ефективності самоосвітнього процесу є усвідомлення значущості та необхідності самоосвіти у власному фаховому становленні, можливість самостійного вирішення поставлених завдань,

наполегливість у подоланні перешкод в процесі набуття нових знань, задоволення від отриманого результату тощо.

Таким чином, основними компонентами самоосвітньої компетентності майбутніх фахівців є вміння вчитися, окреслювати бажану мету своєї самоосвітньої діяльності, визначати шляхи її досягнення, моделювати свої дії в процесі виконання. Для забезпечення умов формування самоосвітньої компетентності в процесі підготовки майбутніх фахівців, перш за все, необхідно розробити шляхи забезпечення мотивації до здійснення такої діяльності.

Література

1. Воропай Н. Сутність поняття «самоосвітня компетентність» та рівні її сформованості у майбутніх учителів початкових класів. *Педагогічні науки: зб. наук. праць*. Херсон: Видавництво ХДУ, 2011. Вип. 58, ч. 1. С. 216–221.
2. Дембіцька С.В., Кобилянська І.М., Пугач С.С. Особливості реалізації навчання впродовж життя фахівців технічних спеціальностей. *Педагогічний альманах*. 2020. Вип. 46. С. 117–124.
3. Дембіцька С.В., Кобилянський О.В. Розвиток професійної культури фахівців технічного профілю. Проблеми та інновації в природничо-математичній, технологічній і професійній освіті: збірник матеріалів VII-ї Міжнародної науково-практичної онлайн-інтернет конференції, м. Кропивницький, 01-15 листопада 2018 р. Кропивницький: РВВ ЦДПУ ім. В. Винниченка, 2018. С. 51–52.
4. Дембіцька С.В., Кобилянський О.В. Самоосвітня діяльність студентів технічних спеціальностей як педагогічна проблема. Матеріали Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції «Тенденції та перспективи розвитку науки і освіти в умовах глобалізації»: зб. наук. праць. Переяслав-Хмельницький, 2018. Вип. 42. С. 258–260.